

Håkan Forsell

En allmännyttig fastighetsportfölj för framtiden?

När socialdemokraterna i somras presenterade rapporten "Miljardrean" uppmärksammades återigen pengarna, klippen och stadens förluster vid utförsäljningen av allmännyttan i Stockholm. Samtidigt har framtidsutsikterna för allmännyttans sociala uppdrag mörknat drastiskt. Senast i boken Familjebostäder: flera kapitel i svensk bostadspolitik (Stockholmia förlag) skriver bostadsbyggnadsforskaren Göran Cars att allmännyttan måste avlägsnas från den politiska turbulensen och ges en ny, ändamålsenlig uppgift om inte boendeformen ska präglas av otrygghet och domineras av marginaliserade hushåll med sociala problem.

Utförsäljningen av allmännyttans innerstadsfastigheter i Stockholm var central för genomförandet av 1990-talets systemskifte inom fastighets- och bostadsmarknaden. Nyliberala politiker såg en möjlighet att minska offentliga utgifter och få större självfinansiering inom bostadssektorn. Men lika mycket var det en råsup mot den socialdemokratiska välfärdsmodellens strävan att tämja marknaden och tvinga den att arbeta för social och ekonomisk jämlikhet.

Huggsexan över stadens mest attraktiva allmänning har varit infekterad och underblåst känslor av godtycke och orättvisa. Några har blivit rika, andra halvrika, men många har bara fastnat – i samma gamla lägenhet eller i en ständig andrahandsturné. Mönstret går igen i flera västeuropeiska storstäder i dag: man är inne eller ute, en "winner" eller en "loser". För det avhängda hyresklientelet växer sig marknadströskeln bara högre. Samtidigt är stora delar av den omsvärmade urbana medelklassen också det nya bostadsproletariatet, i ständig ångest över fallande priser, stigande räntor och stadsdelars eventuella statussänkning.

Det är märkligt att socialdemokraterna fokuserar på prislappen på allmännyttan när det är många andra världen – både stadsmässiga och demokratiska – som är i kraftig gungning. Var finns de politiska visionerna och vilja att lösa de stora problemen? Mer löftesrikt vore att tänka ut en förnyelse av allmännyttan där det allmänna och det privata ägandet inte stod i naturgiven motsatsställning till varandra.

Inom den statliga kulturminnesvården diskuterar man för närvarande statens fastighetsinnehav som en målinriktad och representativ "portfölj" istället för ett dyrt och svårskött bestånd. Kanske vore det något för kommunala bostadspolitikerna att fundera närmare på, särskilt som det i dag brister betänkligt i det fysiska underhållet av allmännyttans hyresfastigheter.

Man kan åtminstone pröva tanken: En allmännyttig fastighetsportfölj med representativa inslag av sekelskifte, trädgårdsstad, miljonprogram och nyurbanism. En uppsättning hyreshus med olika geografiska, sociala och ekonomiska lägen där de gamla idealen om kommunen som förebildlig värd, förvaltare och arbetsgivare åter får komma till heders.

Det behövs en ny allmännytta – innan den gamla blir en samhällsskada.

~

Tidigare version publicerad i *Dagens Nyheter* den 9 juli 2008.